

## AAUP Bookshow 1971

I *Bogvennen* 1966 skrev Karen Foget og Isobel A. Korbel i en artikel om amerikanske universitetsforlag og deres typografi også om *Association of American University Presses'* udstilling af Årets bedste Bøger. Jeg har netop haft lejlighed til på *Cornell University Press* (Ithaca, New York) at se *Bookshow 1971*, der i øjeblikket cirkulerer mellem amerikanske og canadiske universitetsforlag. AAUP påbegyndte denne udstillingsvirksomhed i 1965, og bøgerne bliver af en skiftende dommerkomité udvalgt enten for fremragende typografi eller for hensigtsmæssig og pædagogisk løsning af typografiske og produktionsmæssige problemer. Udstillingen er støttet af AAUP's *Design and Production Committee* repræsenteret af Raymond M. Grimaila og Cameron Poulter, og juryen bestod i år af Saul Bass og Paul Rand. *Saul Bass* er grundlægger af »Saul Bass and Associates« i Los Angeles, og han har vundet anerkendelse verden over for sin grafik, sine film og industriel design; eksempler på hans kunst findes på Museum of Modern Art i New York og på Stedelijk Museum i Amsterdam; han er medlem af bestyrelsen for »International Design Conference« i Colorado. *Paul Rand* er tilrettelægger, konsulent, bl. a. for IBM, og maler; han har været professor (1956–69) på School of Art and Architecture på Yale University. AAUP's udstilling har et mere pædagogisk sigte end *The Fifty Books of the Year*, som bedømmes af *The American Institute of Graphic Arts*, AIGA (omtalt i *Bogvennen* 1965–67, hæfte 5, p. 190), idet udstillingen skulle hjælpe AAUP's medlemmer til at tilrettelægge og fremstille bedre og smukkere bøger.

Ud af et materiale på i alt 256 bøger tilsendt af 59 universitetsforlag udvalgte juryen 22 af maksimalt 25 mulige; juryen var enig om, at i alle tilfælde tolv af de valgte bøger var helt fremragende med hensyn til omslag, typografi, format, indbinding etc., mens de resterende ti var udtryk for gode intentioner og enkeltheder. Jeg har ikke tidligere haft lejlighed til at se AAUP's *Bookshow*, men ved en sammenligning med billedmaterialet i omtalte artikel i *Bogvennen* synes

der ikke at have fundet de store revolutionerende forandringer sted.

De fleste af de udvalgte bøger er at finde i den traditionelle del af amerikansk bog-design. Det undrer mig, at der i omslagstilrettelæggelsen tilsyneladende ikke kan spores en kraftigere påvirkning fra de kommercielle forlags ofte meget professionelle og dristige omslag. Universitetsforlagenes tilrettelæggere benytter kendte midler på en ny måde, men det er stadig inden for rammerne af det, vi opfatter som traditionelt boghåndværk.

Et forlag, *The M.I.T. Press* (Massachusetts Institute of Technology), dominerer udstillingen med 7 titler ud af de 22 udstillede, et forlag, *University of Missouri Press*, er repræsenteret af 3 bøger, og to forlag har hver 2 titler, *Harvard University Press* og fra Canada *University of Toronto Press*; hver af de resterende otte forlag har hver fået udvalgt 1 bog.

Ved en gennemgang af udstillingen er det karakteristisk, at hovedparten af bøgerne er trykt i offset; Baskerville (både Linotype og Fototronic) og Palatino (Linofilm og Linotype) er de foretrukne skrifter, men også Granjon, Janson, Bembo, Electra og Times Roman går igen i flere bøger. Udstillingens dyreste bog, »Hogarth on High Life« fra *Wesleyan University Press*, koster \$ 35.00, den billigste, »The Life Portraits of John Quincy Adams« fra *Smithsonian Institution Press* koster \$ 2.50. Det synes at være en fejldisposition, at ikke én billigbog er at finde blandt de udstillede bøger, når man tager i betragtning, hvor mange glimrende enkelttitler og serier der udsendes fra universitetsforlagene. Den gennemsnitlige udsalgspris for de udstillede bøger ligger i nærheden af \$ 14.00, og det undrer ikke, at det er muligt for universitetsforlagene, som er »non-profitable« og ikke betaler skat, at ofre mange penge på kostbare prestigeudgivelser. Men man synes, det kunne være rimeligt, at dommerkomiteen ved udvælgelsen også tog hensyn til de mere prisbillige udgivelser og derigennem ligesom opfordrede forlagene til også at ofre tid og kræfter og penge på denne ikke uvæsentlige side af deres produktion.

ECL

## Fund og forskning

i *Det kongelige Biblioteks samlinger. XIX, 1972. Udgivet af Det kongelige Bibliotek, illustreret, med English Summaries og personregister, kr. 40,00, abonnementspris kr. 34,00.*

Man ser hvert år med spænding og glæde frem til Det kongelige Biblioteks statelige årbog *Fund og Forskning*, og ligegyldigt hvor ens interessefelt inden for bøger – forlag, boghandel, teknik, illustration, bibliofili eller biblioteksvæsen – er centreret, vil det være muligt at finde uvurderlige oplysninger og artikler, der fænger og interesserer. 1972-årbogen indeholder seks artikler, hvoraf halvdelen er skrevet af medarbejdere ved biblioteket, og artiklerne ledsages af 37 illustrationer (foruden titelvignet og omslagsillustration). Den eneste redaktionelle oplysning, jeg savner, er, hvem der har påtaget sig redaktion og tilrettelæggelse. Billedredaktionen går jeg ud fra skyldes de enkelte forfattere.

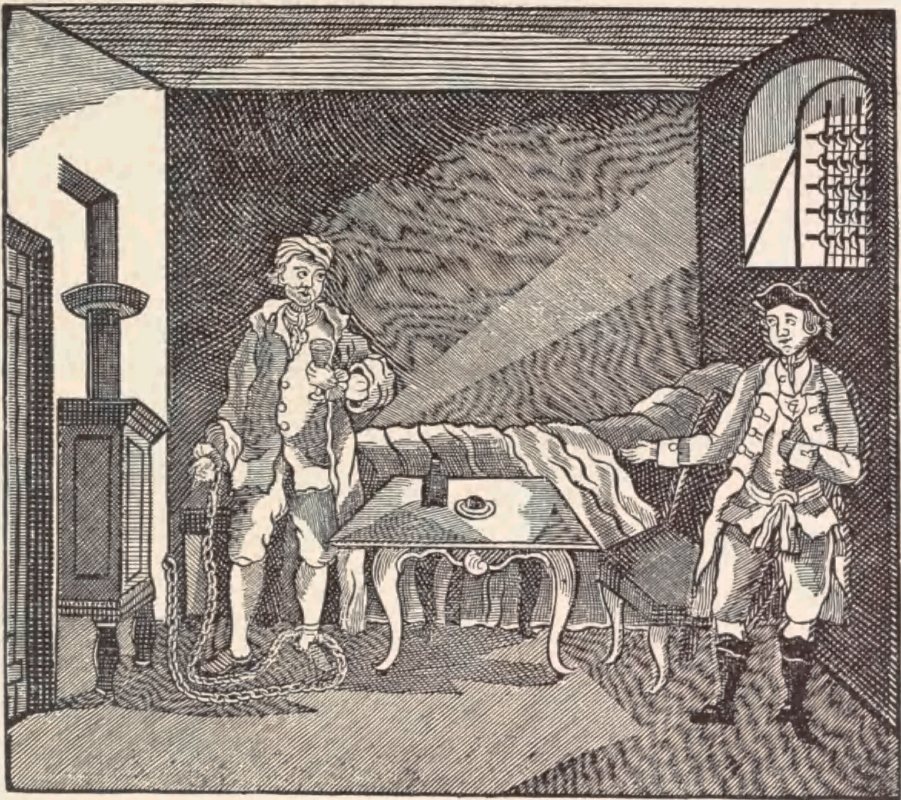
De artikler, der i år havde min største interesse, var Povl Meisners om én af den europæiske Avesta-forsknings pionerer og hans danske efterfølgere, Bjørn Ochsners opsats om træsnit i en farve trykt med to stokke og H. P. Rohdes belysning af omstændighederne omkring udgivelsen af Vilhelm Bergsøes store roman »Fra Piazza del Popolo«.

1764 vendte den franske videnskabsmand og opdagelsesrejsende Anquetil du Perron hjem fra Indien fra, hvad Povl Meisner betegner som et af kulturhistoriens eventyrligste enkeltmandsforetagender på opdagelsesrejsernes område, og med sig bragte han en betydelig samling af håndskrifter, persiske og indiske ordbøger, botaniske samlinger og oldsager. Det, der havde været målet for hans rejse var parser-menigheden i byen Surat i nærheden af Bombay, hvor perserne efter muhammedanernes fremstød i Iran i midten af 650-erne e.v.t. havde fundet et tilflugtssted. Disse indvandrede persere tilhørte Zarathustrareligionen, og hos deres efterkommere, parserne, havde man længe vidst, at det var muligt at finde de ældste kilder om den før-islamiske kultur i Iran. Flere håndskrifter var tidligere bragt til Bodleian

Library i Oxford, men ingen formåede at læse dette sprog, der da havde været dødt i næsten 2000 år, og de værker, der hidtil var udkommet om Zarathustra, byggede på græske og romerske kilder. To parser-præster underviste du Perron i Avestas sprog, og ti år efter sin hjemkomst kunne han som den første udgive en autentisk oversættelse. Hans oversættelse, der har dannet grundlag for den europæiske Avesta-forskning, vakte ikke lutter begejstring, og det var først 21 år efter du Perrons død 1805, at han blev fuldt rehabiliteret. Det skete i »Zendsproget og Zendavestas Ælde og Ægthed« skrevet af Rasmus Rask. Med den samling iranske håndskrifter, som Rasmus Rask i 1832 hjembragte fra Indien, skulle Avestaforskningen få sit hovedsæde i København. Povl Meisner slutter med en kortfattet, men grundig beskrivelse af Avestaforskningen i Danmark.

I anledning af 200-året for Struensees bratte exit af dansk politik har Bjørn Ochsner studeret et mindre antal folkelige »Struensee-kistebreve«, som han betegner som usædvanlige, idet de er trykt med to stokke skønt i een farve. I sin lille, men velskrevne og udtømmende opsats herom, henviser han til en fransk bog fra 1768, der omtaler metoden, og vi får i tilgift til den historiske del en hel udredning for en træskærers arbejde sammenlignet med en kobberstikkers. Forklaringen på, hvorfor vi kun har kendskab til 8 eksempler her i landet på den omtalte trykmetode, skulle være, at udgiveren kunne komme hurtigere på gaden med kistebrevet, idet flere kunne arbejde med stocckene på een gang, men at metoden viste sig for besværlig og dyr.

I »Digt og sandhed om en berømt roman« skildrer H. P. Rohde på baggrund af trykte og utrykte kilder Vilhelm Bergsøes roman »Fra Piazza del Popolo«s tilblivelseshistorie, der er både litteraturhistorie og forlagshistorie. H. P. Rohde omtaler et sted det manuskript til romanen, der findes på Det kongelige Bibliotek, som »et usædvanligt dokument litterært såvel som menneskeligt – et jammersminde i sin egen art – som man ikke tager i øjesyn uden at betages«, og man kan ikke undgå heller at betages af Rohdes indforståede skildring af, hvorledes Bergsøe plaget af gift og blindet af en øjensygdom kæmper for at færdig-



*Et af de sjældne træsnit trykt med to stokke: Enevold Brandt som fange i Kastellet.*

gøre sin bog ved hjælp af flere forskellige skrive.

Artiklens andet afsnit er helliget selve udgivelsen; i dette og i et følgende afsnit, modtagelsen, kaster Rohde nyt lys over disse begivenheder. Om pressemodtagelsen siger Rohde – belyst ved flere eksempler – at det må betegnes som noget af en myte, at »Piazza del Popolo« blev dårligt modtaget, og han går således imod udtalelser af Vilhelm Bergsøes søn Paul Bergsøe og Paul V. Rubow. Han nævner, at den usædvanlig skrappe anmeldelse, som Clemens Petersen gav bogen i »Fædrelandet«, og som så stærkt har præget eftertidens opfattelse af pressemodtagelsen, var en »politisk« anmeldelse.

Årbogen indeholder desuden en omfattende artikel af Charlotte Christensen om Ossian-illustrationer i Danmark med særligt henblik på Abildgaard, Kratzenstein Stub, C. F. Høyer og Constan-

tin Hansen, og et uddrag af admiral Carl L. C. Irmingers erindringer fra årene 1852-55 ved N. L. Faaborg. Ved Frederik VII's tronbestigelse i 1848 blev Irminger kongens adjutant, og de i årbogen anførte uddrag fortæller om den periode i hoffets historie, hvor grevinde Danner havde en betydelig indflydelse på kongen. De meddeler også om hendes forhold til kammerherre Berling og den østrigske maler Edouard Young. Årbogens længste artikel udgøres af H. Topsøe-Jensens minutøse og omhyggelige gennemgang af H. C. Andersens breve til vennen, redaktør Robert Watt i årene 1865-74, anden del af en gennemgang, der påbegyndtes i Fund og Forskning XVIII, 1971.

Andre ville måske have fremhævet andre artikler som de interessanteste, men 1972-årbogen er fuldt på højde med tidligere års og indeholder et væld af uvurderlige oplysninger og spændende læsestof.

ECL

## Hovedbestyrelsesmøde 30. maj 1972

### Regnskabet

Formanden aflagde beretning fra forretningsudvalget.

Det reviderede regnskab for 1972 blev forelagt og godkendt.

Budget for 1973 blev forelagt og godkendt. Budgettet balancerer med 205.400 kr. Af indtægterne udgør kontingent 180.000 kr. og tilskud 16.000 kr. Af udgifter udgør Bogvennen og publikationer incl. moms 115.000 kr.

Det vedtoges at forhøje årskontingentet til 60 kr. fra 1. januar 1973. For medlemmer under 21 år dog uforandret 30 kr.

Landsforeningens bidrag til lokalafdelingerne fra 1973 blev fastsat til 4 kr. pr. medlem + 700 kr. til afdelinger på under 1000 medlemmer.

### Publikationerne

Af publikationsudvalgets beretning fremgik, at en samling noveller af *Anders Bodelsen* udsendes lige efter sommerferien. Denne bog kommer kun til foreningens medlemmer. *Grafisk kommunikation* for bogvenner ventes inden årets udgang.

I henholdsvis 1973 og 1974 er planlagt udsendelse af Esbjørn Hiort: *Dansk Bogtypografi 1920-1970* og Hanne Westergaard: *Dansk bogillustration 1920-1970*. Desuden arbejdes med planer om en dansk novellesamling samt en grafisk ordbog.

*Bogvennen* nr. 5 og 6 1971-73 udsendes henholdsvis efter sommerferien og senere på året.

### Foreningsforhold

*Ejendommen Klareboderne 10*. Den udvendige restaurering er nu tilendebragt. Der tages derefter fat på indretning af stue og 1. sal til sekretariat, mødelokale og boglager etc., hvilket ventes færdigt i løbet af efteråret.

Formanden orienterede om planer for sekretariatsforholdene efter Gunnar Ipsens fratræden senest med årets udgang. Der regnes med samarbejde med Foreningen af Forlagsfolk.

Om *udvælgelserne af årets bedste bøger* blev på grundlag af en udtalelse fra Erik Dal og Au-

stin Grandjean ført en indgående drøftelse. Inden sagen genoptages, vil man rådføre sig med de respektive komiteer samt Nordisk Bogkunst.

En ny agitationsbrochure blev forelagt og godkendt, hvorefter der umiddelbart sker henvendelse om medlemsskab til udvalgte emner. Senere vil foreningens medlemmer blive opfordret til at skaffe nye medlemmer, hvilket tænkes præmieret.

Som formand genvalgtes forlagsboghandler *Jokum Smith*, som næstformand bogtrykker *Paul Rosendahl* og som kasserer litograf *V. O. Permild*.

Valg til forretningsudvalg, andre udvalg og komiteer var alle genvalg, da valg havde fundet sted ved hovedbestyrelsesmødet 21. 12. 1971.

Som revisorer genvalgtes højesteretsagfører *Niels Klerk* og statsautoriseret revisor *Knud Noiesen*.

Hovedbestyrelsen tog til efterretning, at bogtrykker *Torben Smistrup* ønskede at udtræde. Suppleanten, bibliotekar *Øivind Kaae* indtræder, indtil nyvalg kan finde sted i Københavns afdeling. Næste hovedbestyrelsesmøde fastsattes til onsdag den 15. november.

## En indvending

I sitt mycket älskvärde omnämnande av min uppsats om Adolf Hallman i *Biblis* 1970 gör Christian Ejlers ett påpekande som något förbryllat mig. Han efterlyser en utredning af Hallmans förhållande till vissa danska illustratörer, i första hand Arne Ungermann och Sikker Hansen och gör det i sådana ordalag att läsaren måste tro att jag i min artikel överhuvudtaget inte berört dessa sammanhang. Så är dock inte fallet. På sid. 26-29 i uppsatsen uppehåller jag mig just vid dem och understryker särskilt släktskapen mellan Hallman och Sikker Hansen. Men jag medger gärna att det sker i flyktigaste laget och att en utförligare behandling av Hallman och den krets av danska illustratörer kring bl. a. Politiken till vilken han hörde under ett viktigt skede i sitt liv vore på sin plats. Detta är väl dock något som närmast en dansk författare borde ta sig an.

Georg Svensson